

Skovhornugle *Asio otus*

Long-eared owl

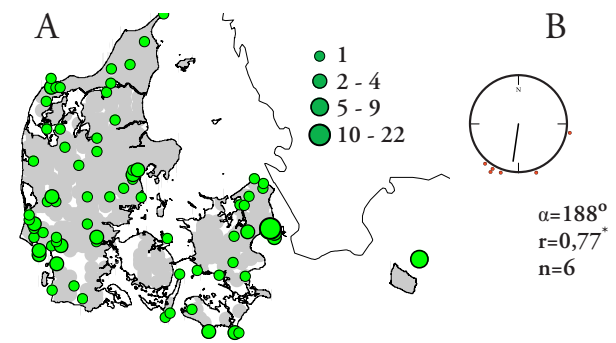

Fig. 2. A) Mærkningslokaliteter for fugle, som senere er genmeldt, samt artens danske yngleudbredelse (1993-96). Ringing sites for birds later recovered, and breeding distribution (1993-96). B) Retning af direkte efterårstræk for danske ungfugle (aug-dec, >100 km). Direction of direct autumn migration for juveniles from Denmark (Aug-Dec, >100 km).

Skovhornuglen yngler overvejende i den tempererede zone i Nordamerika, Europa og det nordlige Asien, men også i subtropiske egne omkring Middelhavet og i tropiske Østafrika. I Europa findes flest ynglepar i Rusland, Rumænien, Ukraine og Hviderusland. I Danmark yngler skovhornuglen i det meste af landet, omend spredt forekommende. Den yngler i åben skov og i granplantager, men fødesøgningen sker i mere åbent land. Fugle

fra nordlige bestande er overvejende trækfugle, og de nordeuropæiske fugle overvintrer fra det sydlige Skandinavien til Nordvestafrika. I Danmark er skovhornuglen en ret almindelig træk- og vintergæst, men det årlige antal fluktuerer fra år til år (Olsen 1992, Lausten & Lyngs 2004). Om vinteren sidder skovhornugler ofte i mindre grupper på faste hvilepladser, typisk i nåletræer. Skovhornuglen er udpræget nataktiv.

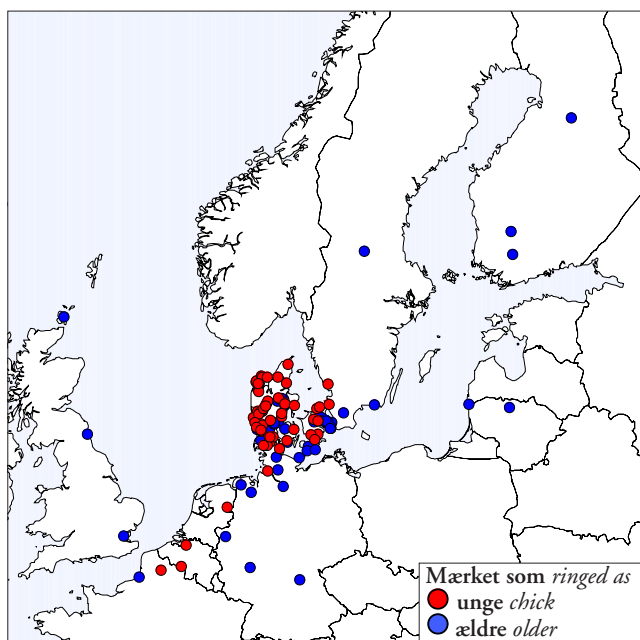

Fig. 1. Samtlige genfund af skovhornugle ringmærket i Danmark (n=127). All recoveries of long-eared owl ringed in Denmark (n=127).

Fakta Facts

Mærkninger Birds ringed 1.509

Genmeldinger

 Recoveries

Antal genmeldinger No. of recoveries 127

-heraf uden for Danmark Recovered abroad 36(29%)

Antal fugle No. of individuals 125

-heraf mærket som unger Ringed as chicks 64(51%)

Genmeldingsandel Proportion recovered 8,3%

Mærket i udlandet og genmeldt i Danmark 103

Ringed abroad and recovered in Denmark

Ekstremer

 Extremes

Højeste alder Oldest bird min. 8 år 10 mdr.

Længste afstand Longest dist. Finland Finland 1.220 km

Nordligst Northernmost Finland Finland (64° 33'N)

Sydligst Southernmost Tyskland Germany (49° 55'N)

Østligst Easternmost Finland Finland (27° 10'E)

Vestligst Westernmost Skotland Scotland (03° 02'W)

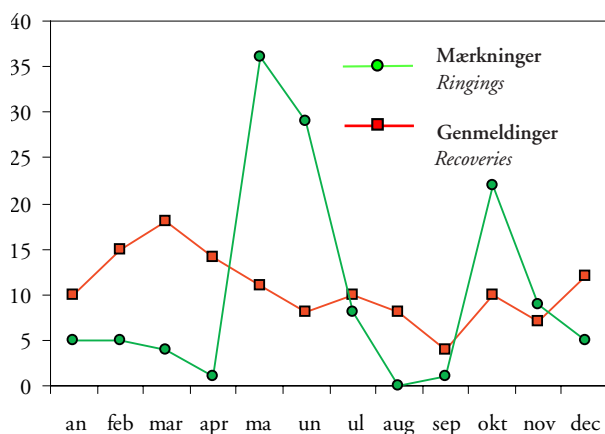

Fig. 3. Mærknings- og genmeldingsmåned for genfund af skovhornugle. Month of ringing and recovery for recovered long-eared owl.

Mærknings- og genmeldingsdata

I Danmark blev de første skovhornugler ringmærket i 1914, og frem til 2002 er mærket 1.509 fugle; én af Odense Ringmærkestation, seks af Roskildefjordens Ringmærkningsstation, 18 af Vildtbiologisk Station Kalø, 320 af Dansk Ornithologisk Central og 1.164 af Zoologisk Museum. Antallet af mærkninger toppede i tre perioder; 1930'erne, 1960'erne og 1980'erne (fig. 4). År med mere end 60 mærkninger er 1963 (139), 1965 (61) og 1988 (68).

Ringmærkningen har resulteret i 127 genfund af 125 fugle, svarende til en genmeldingsandel på 8%. Genfund af fugle fra den danske ynglebestand udgøres af 64 redeunger, to ungfugle og to uden aldersangivelse. Disse fugle er overvejende ringmærket i Jylland (81%) og på Sjælland (15%) (fig. 2A). Redeungerne er mærket fra 2. maj til 18. juli; flest i maj og juni (fig. 3). Fugle mærket i træktiden (n=42) er med undtagelse af to mærket på træklokaliteter, og blandt fugle mærket om vinteren (n=15) er ni mærket på Amager (fig. 2A). I Danmark er desuden genfundet 103 skovhornugler, ringmærket i udlandet, heraf 40 mærket som redeunger.

Træk og overvintring

Danske ynglefugle. I juli er de første ungfugle genfundet mere end 2 km fra reden (max. 6 km). Første genfund af en ungfugl mere end 20 km fra reden er gjort 22. august (75 km), og første genfund mere end 100 km fra reden blev gjort 26. oktober i det nordlige Frankrig (766 km) (fig. 1). Fra august til november er danskmærkede ungfugle genfundet i Danmark (11), Sverige (1), Belgien (1) og Frankrig (1) (fig. 1). Retningen for ungfugle genfundet i løbet af deres første efterår og vinter og mere end 100 km fra reden er mellem sydsydvest og syd (fig. 2B). En fugl er dog i

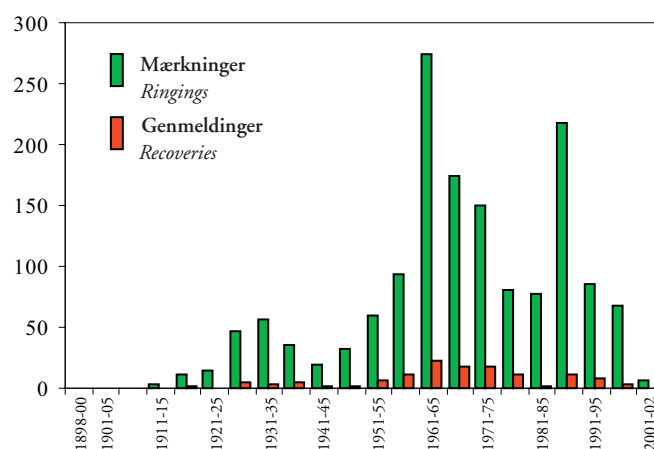

Fig. 4. Mærknings- og genmeldingsår for skovhornugle ringmærket i Danmark. Ringing and recovery year of long-eared owl ringed in Denmark.

sin første vinter fløjet mod øst fra Thy til Halland i Sverige (244 km) (fig. 1).

Om vinteren er fugle fra den danske ynglebestand genfundet i Danmark (11), Sverige (1), Tyskland (2), Holland (1) og Belgien (1) (fig. 1). Gennemsnitspositionen i vinterperioden ligger sydligere end i yngletiden ($P < 0,05$). Unge fugle genfundet i deres første vinter er gennemsnitligt genfundet 175 km fra reden (3-676 km, n=9), og fugle mærket som ungfugle og genfundet i deres anden eller en senere vinter er i gennemsnit genfundet 131 km fra fødestedet (32-242 km, n=7). Det ser således ud til, at fuglene også senere i deres liv trækker over længere afstande for at overvintrere.

Om foråret er fugle fra den danske ynglebestand genfundet i Danmark (22) og Tyskland (2) (fig. 1). Fundene i udlandet er fra 16. marts ved Aurich i Nordvesttyskland og 10 april ved Flensburg. Ynglesæsonen i Danmark begynder sidst i marts (Mikkola 1983).

Fugle mærket som redeunger, og genfundet i en efterfølgende ynglesæson (april-juli) er genfundet gennemsnitligt 51 km fra udklækningslokaliteten (0-155 km, n=11), heraf 42% mere end 50 km. Fund i april kan gælde fugle på træk, men generelt ser det ud til, at unge skovhornugler bosætter sig længere væk fra fødestedet end det er tilfældet hos andre uglearter. Tilsvarende tendens er fundet på De britiske Øer (Wernham m.fl. 2002).

Træk- og vintergæster. Fugle ringmærket i træktiden i Danmark er genfundet i yngletiden i Danmark (2), Mellem- og Sydsverige (2), Mellem- og Sydfinland (2), Litauen (1) og Tyskland (3) (fig. 5). Fugle mærket som redeunger i udlandet og genfundet i Danmark i træktiden er fra Norge (3), Sverige (11), Finland (5), Tyskland (3) og Holland (2). Således kommer træk-

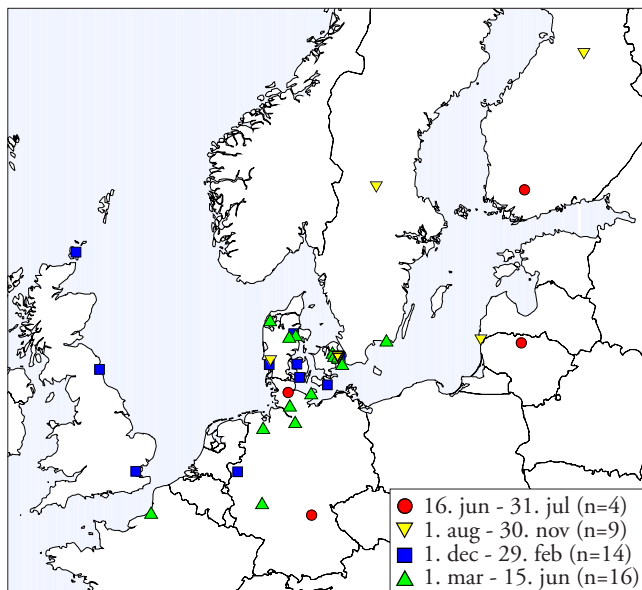

Fig. 5. Genmeldinger af skovhornugler ringmærket i Danmark i træktiden (1. august-30 november & 1. marts-15. juni). Recoveries of long-eared owl ringed in Denmark during autumn or spring migration.

gæsterne fra et temmelig stort område. Redeungerne fra Tyskland og Holland (fig. 6) er alle fundet i Danmark om foråret mellem to og syv år efter de forlod reden; fire er fundet i Midt- og Sydjylland og en i Sydvestsjælland.

Efterårets første genfund i Danmark af en fugl mærket i udlandet er 15. oktober og gjaldt en fugl fra Åland. En fugl mærket på Øland 28. oktober 1986 blev to dage senere aflæst på Christiansø, svarende til en gennemsnitshastighed på 62 km i døgnet. I Danmark begynder efterårstrækket så småt i august, men forløber primært fra sidst i september til sidst i november med kulmination i oktober (Olsen 1992, Lausten & Lyngs 2004).

Fugle mærket i træktiden i Danmark er om vinteren genfundet i Danmark (10), Tyskland (1) og på De Britiske Øer (3) (fig. 5). Nogle fugle er trukket i en vestlig retning, bl.a. er tre efterårsfugle fra Christiansø genfundet få måneder senere hhv. ved Randers (349 km, vestnordvest), nær Newcastle (1.064 km, vest) og på Orkneyøerne (1.167 km, vestnordvest). En efterårsfugl fra Gedser er to måneder senere genfundet i Essex (831 km, vestsydvest) (fig. 5).

Skovhornugler, der overvintrer i Danmark, kommer dels fra den danske ynglebestand (jf. ovenfor) og dels fra ynglebestande i Norge, Sverige og Finland (fig. 7). 15 fugle, mærket som redeunger i disse tre lande, er senere genfundet i Danmark om vinteren. Vinterbestanden inkluderer formentlig også i nogen grad fugle fra De Baltiske Lande og måske det nordvestlige Rusland. Skovhornugler kan skifte mellem

forskellige overvintringslokaliteter fra vinter til vinter. Flytninger i løbet af samme vintersæson forekommer også. Stedtrofasthed må dog forekomme i en vis udstrækning, da de fælles hvilepladser, arten benytter om vinteren, ofte er på de samme lokaliteter, endda de samme træer, år efter år. Blandt fugle mærket og genfundet om vinteren i Danmark (n=6), er to genfundet på mærkningslokaliteten hhv. et og tre år efter mærkningen, og to andre er fundet mindre end 5 km fra mærkningsstedet, begge året efter mærkningen. Et genfund viser, at en sandsynlig finsk fugl har benyttet samme overvintringslokalitet i Danmark mindst to gange: Fuglen blev mærket på Amager i januar 1965, aflæst samme sted i december 1967 og fundet død i Finland 20. marts 1969.

En dansk undersøgelse af vinterdødfundne skovhornugler antyder, at hunner er mere talrige end hanner i det vestlige Danmark (Erritzoe & Fuller 1999). Tilsvarende udenlandske undersøgelser peger på, at der formentlig er en kønsrelateret forskel i, hvor langt fugle trækker, hvor hunner trækker længst (Overskaug & Kristiansen 1994).

Tiltrækket af skovhornugler om foråret kommer bl.a. fra Helgoland. Her er otte fugle mærket op til et halvt år inden de blev genfundet i Danmark, bl.a. er en fugl mærket 21. april 1979 genfundet otte dage senere ved Ringkøbing fjord, svarende til en gennemsnitshastighed på 25 km i døgnet. I Danmark forløber forårstrækket jævnt fra først i marts til først i juni, med en mindre kulmination i april (Olsen 1992, Lausten & Lyngs 2004).

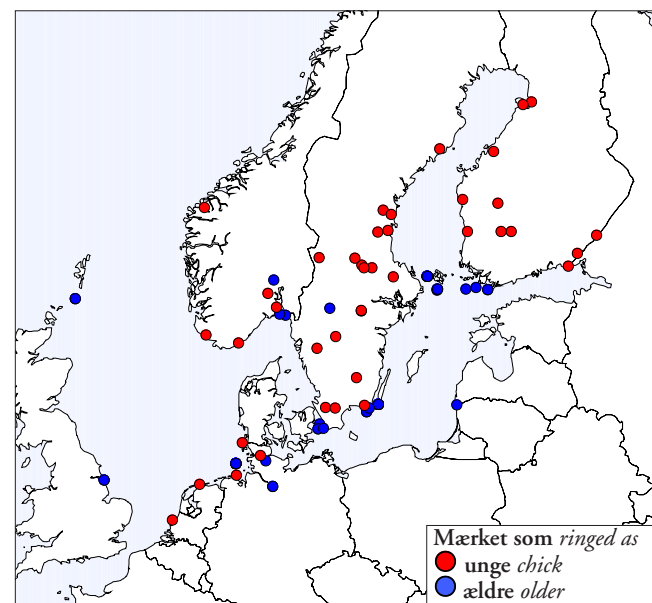

Fig. 6. Mærkningslokaliteter for skovhornugle ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark (n=103). Ringing locations of long-eared owl ringed abroad and recovered in Denmark (n=103).

Genmeldings- og dødsårsager

I alt 15 % af genmeldingerne er aflæsninger af ringe på levende fugle (fig. 8A), heraf syv i udlandet, bl.a. i Skotland, Holland og Letland. Størstedelen af de dødfundne fugle er genmeldt uden nærmere angivelse af dødsårsag (fig. 8B). Blandt genmeldinger, hvor dødsårsagen er oplyst, er 22 % dræbt i trafikken, heraf 13 i Danmark og 11 i udlandet. 5 % er omkommet ved jagt; fire i Danmark (senest i 1971) og en i Tyskland (1965). Blandt udenlandske fugle genmeldt i Danmark er 26 % trafikdræbte, 3 % kollideret med ledninger eller lignende, og 2 % skudt (seneste i 1990). Genfund af skovhornugler ringmærket i Nordeuropa viser, at mange fugle omkommer i trafikken, især om vinteren og specielt i snevintre (Erritzøe 1999b). Ud af 46 dødfundne fugle, mærket som ungfugle, er 32 (70 %) rapporteret døde inden de blev et år. Ældste fugl blev omkring 8 år og 10 mdr. Fuglen blev mærket som redeunge 7. juli 1951 ved Jægerspris og blev fundet død 15. april 1960 nær Frederiksværk. Den ældste europæiske fugl blev 17 år og 2 mdr. (Staaav 2001).

English summary

The long-eared owl is a common breeding bird in most parts of Denmark. It is also a common passage migrant and winter visitor. The first long-eared owl was ringed in Denmark in 1914, with the highest number ringed in 1963 (139). The recovered birds were ringed over most of the country. Sixty-

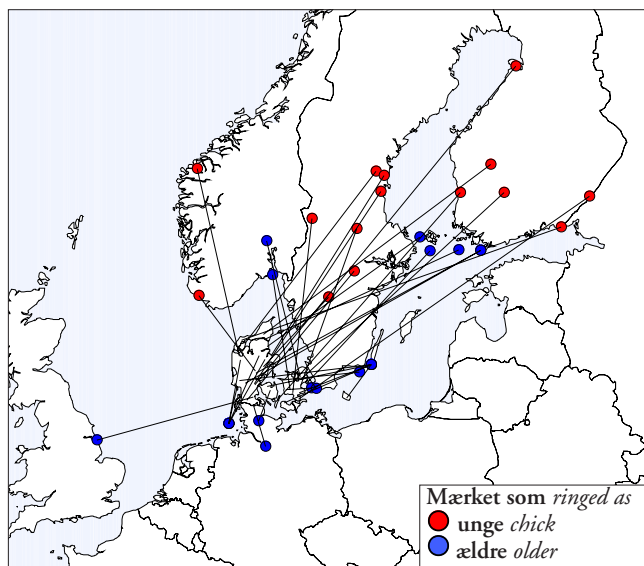

Fig. 7. Mærkningslokaliteter forbundet til genfindssted for skovhornugle ringmærket i udlandet og genfundet i Danmark om vinteren (n=37). Ringing locations connected to recovery site of long-eared owl ringed abroad and recovered in Denmark during winter (n=37).

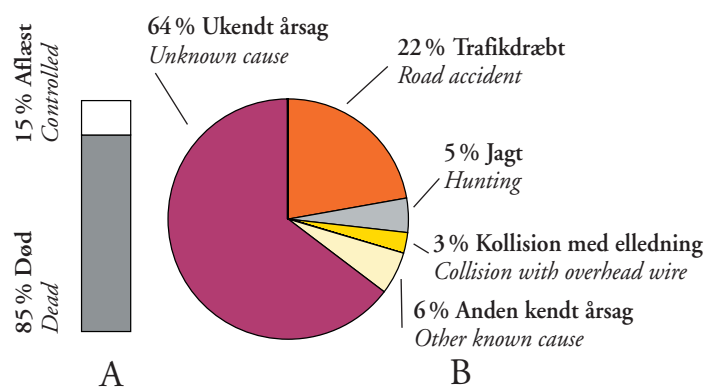

Fig. 8. A) Genmeldingsårsager (n=127) og B) dødsårsager (n=108) for skovhornugle ringmærket i Danmark. A) Cause of recovery (n=127) and B) cause of death (n=108) of long-eared owl ringed in Denmark.

eight of the recovered birds were ringed during the breeding seasons, including sixty-four birds ringed as nestlings. During autumn the first recovery more than 100 km from the ringing site is from 26 October in northern France (766 km). The mean distance of birds ringed in Denmark as chicks and recovered during the first winter was 175 km (3-676 km, n=9) and 131 km for a later winter (32-242 km, n=7). The recoveries indicate that birds from the Danish breeding population winter in NW Europe including Denmark, Germany, the Netherlands, Belgium and France. Forty-two per cent of birds ringed as chicks and recovered in a subsequent breeding season were found more than 50 km from the ringing site (mean 51 km, 0-155 km, n=11).

The recoveries indicate that Denmark is visited by migrants from breeding populations in central and southern Norway, Sweden and Finland but also from Lithuania, northern Germany and even from Holland. Birds from Scandinavian have been recovered in Denmark from 15 October to late April. Birds ringed in Denmark outside the breeding season have during winter been recovered in NW Europe including Denmark, Germany and Britain. Some of these birds have migrated in a westerly direction, ex. from Christiansø in the Baltic Sea to Jutland, Orkney and Newcastle. The recoveries indicate that long-eared owls are returning to the same wintering site in subsequent winters.

Only fifteen per cent of the recoveries were live recaptures. Of 108 dead birds, 22 % were reported as killed in traffic and 5 % had been shot; four in Denmark (before 1972) and one in Germany (in 1965). Of birds ringed abroad and found dead in Denmark, 26 % were reported as killed in traffic and 2 % had been shot.